

JALOMETALLITUOTELIIKKEEN VAAKA

1 JOHDANTO

Ohje on tarkoitettu jalometalleja, jalokiviä tai aitoja helmiä ostaville, myyville ja jalometallituotteita valmistaville yrityksille tai elinkeinonharjoittajille. Mittauslaitteiden vaatimukset koskevat niin jalometallituotteiden, jalometallien, jalokivien, aitojen helmien kuin romukullan-kin osto- tai myyntihinnan määrittämiseen käytettäviä vaakoja ja punnuksia niin työpajoissa, myymälöissä kuin torikaupan kaltaisessa toiminnassa. Ohje on annettu vakaustilain (219/1965) 19 §:n nojalla.

Tämä ohje korvaa ohjeen M15-2006 "Vakaaminen jalometallituoteliikkeissä".

2 MÄÄRITELMIÄ

Kun tuotteesta maksettava hinta määräytyy painon perusteella, mitauslaitteelta edellytetään yleensä *tyyppihyväksyntää*, *ensivakausta* eli tarkastusta ennen käyttöönottoa sekä *määräaikaisvakauksia* eli tarkastuksia määrävälein mittauslaitteen käytön aikana.

Mittauslaitteen *tyyppihyväksyntä* edellyttää hyväksytyn tarkastuslaitoksen tekemää tyyppitarkastusta, jolla varmistetaan, että mittauslaitteen ominaisuudet ja rakenne ovat säädösten mukaiset.

Ensivakaussessa tarkastetaan, että mittauslaite vastaa hyväksyttyä tyyppiä ja että se toimii luotettavasti eikä mittausvirhe ylitä sallittuja raja-arvoja (suurin sallittu virhe).

Määräaikaisvakauksessa mittauslaite tarkastetaan säännöllisin määräajoin käyttöönoton jälkeen ja näin varmistetaan sen luotettava toiminta käytön aikana.

3 JALOMETALLITUOTELIIKKEEN VAA'AN VAATIMUKSIA

Jalometallituoteliikkeessä käytettävältä vaa'alta edellytetään:

- * luokan II tarkkuutta
- * tyyppihyväksyntää
- * ensivakausta ennen käyttöönottoa
- * määräaikaisvakauksia kolmen vuoden välein

8.10.2009

Vakauslain mukaan myyntipaikalla ei saa pitää vakaamattomia mitauslaitteita ellei ole ilmeistä ettei niitä käytetä tuotteen hinnan määrittelyyn.

4 VAAKOJEN JA PUNNUSTEN MERKINNÄT

Vaa'an tyyppihyväksyntää, tarkkuutta ja määräaikaisvakauksia koskevien vaatimusten täytyminen voidaan todeta vaa'an merkinnöistä.

4.1 Vaakadirektiivin mukainen hyväksyntätunnus

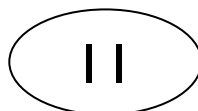
Vaakojen vaatimuksenmukaisuuden osoittavat merkinnät sisältävät CE-merkinnän, jossa on valmistusvuoden viimeiset kaksi numeroa (09) ja ilmoitetun laitoksen tunnusnumeron (kuvan esimerkissä 0000) sekä vihreään tarran, johon on mustalla painettu iso M-kirjain. Tässä esimerkissä vaa'an määräaikaisvakaus on tehtävä viimeistään vuoden 2012 lopussa. Vaatimustenmukaisuusmerkintä osoittaa, että vaaka on hyväksyttyä tyyppiä ja sille on tehty ensivakausta vastaavat tarkastukset.

Vaa'an vaatimustenmukaisuuden ilmaiseva merkkiyhdistelmä

4.2 Tarkkuusluokka

Jalometallituotteiden punnitsemiseen käytettäviltä vaaoilta edellytetään luokan II – tarkkuutta, jonka tunnus on roomalainen kakkonen soikion sisällä.

Jalometallituotevaa'an tarkkuusluokan tunnus

8.10.2009

4.3 Punnusten ensivakausmerkintä

EU:ssa on voimassa kaksi vanhan menettelytavan mukaista direktiiviä, jotka koskevat punnuksia. Näiden ETY-direktiivien mukaisesti ensivaattujen punnusten ETY-vakausmerkit ovat kuvan mukaiset. Pienen e-kirjaimen sisällä on yläosassa maan ja alueen tunnus (esim. D12), alaosassa vakauksen tekijän tunnus (esim. 48). Kuusikulmion sisällä olevasta merkinnästä ilmenee vakauksen suoritusvuosi (esim. 07).

ETY- ensivakausmerkki

4.4 Suomalainen ensi- ja määräaikaisvakausmerkki ja sinetöintimerkki

Mittauslaitteessa suomalaisen ensi- ja määräaikaisvakauksen ilmaiseva merkintä on vakausmerkki, josta ilmenee vuosiluvun ja kuukauden tarkkuudella milloin mittauslaite on viimeksi tarkastettu eli vaattu. Tässä esimerkissä vakaaminen on tehty marraskuussa 2009. Sinetöintitarran avulla mittauslaitteen vakaaja varmistaa, ettei laitteen viritystä muuteta jälkeenpäin.

Suomalainen vakausmerkki

Suomalainen sinetöintimerkki

4.5 Seuraavan vakausajankohdan merkitseminen

Vakausmerkin lisäksi mittauslaitteeseen voidaan kiinnittää vakauksen voimassaolon tai seuraavan vakausajankohdan ilmaiseva tarramerkintä. Tässä esimerkissä seuraava vakaus on tehtävä viimeistään huhtikuussa 2010.

8.10.2009

Seuraavan vakausajankohdan ilmaiseva tarra

5 VAAKOJEN JA PUNNUSTEN TARKASTUKSET

Mittauslaitteiden teknistä tarkastamista eli vakaustoimintaa harjoittavat Suomessa hyväksytyt tarkastuslaitokset, joihin vaa'an haltijan tulee ottaa yhteyttä, kun haluaa tilata vakauksen. Lisätietoja tarkastuslaitoksista ja niiden pätevyysalueista löytyy osoitteesta www.tukes.fi.

VAAKOJEN JA PUNNUSTEN TYYPITARKASTUS JA VAKAAMINEN				
Mittausvälineet	Tyypitarkastus	Ensivakaus	Määräaikaisvakaus	Vakausväli
Vaa'at	x ¹⁾	x	x	3 vuotta
Punnukset		x	x	3 vuotta

¹⁾ ei koske yksinkertaisia mekaanisia punnuksilla toimivia vaakoja

Kuten taulukosta nähdään, määräaikaisvakaus tuotteiden hinnoitteluun käytettäville vaa'oilta ja punnuksille on tehtävä kolmen vuoden välein. Vakaus voi olla tarpeellista tehdä useamminkin, jos vakauksessa käytetyt sinetit joudutaan esimerkiksi huoltotoimenpiteiden takia rikkomaan tai vaa'an näyttämän oikeellisuutta epäillä muusta syystä.

Vaa'an haltija vastaa sen vaatimustenmukaisuudesta. Vaakaa käyttöön otettaessa on varmistettava, että se soveltuu aiottuun käyttötarkoitukseen ja täyttää sille asetetut vaatimukset. Myös vaa'an käyttöpaikkaan on kiinnitettävä huomiota. Vaaka on asetettava tasaiselle alustalle siten, että mittaustapahtuma ja vaa'an näyttämä ovat sekä ostajan että myyjän nähtävissä.

6 VAAKOJEN JA PUNNUSTEN TEKNISIÄ VAATIMUKSIA

Vaa'an hankinnassa on hyvä käyttää ammattitaitoista toimittajaa, joka myös tuntee mittauslaitteita koskevat vaatimukset.

Jalometallituotteiden, jalometallien, jalokivien tai aitojen helmien hinnoittelu tuotteen painon mukaan edellyttää yritykseltä vaakadirektiivin (90/384/ETY) mukaisesti hyväksytyjä ja vaattuja OIML II luokan vaakoja, joissa näytön askel on 10 mg tai sitä pienempi.

8.10.2009

Vaa'an on toimittava määräysten mukaisesti valmistajan ilmoittamalla lämpötila-alueella, jonka on oltava vähintään 15°C luokan II vaa'oilte. Jos valmistaja ei ole ilmoittanut lämpötila-alueita, sovelletaan aluetta -10°C ...+ 40°C. Vaa'an tulee olla sellainen, että se soveltuu käyttötarkoitukseen.

Jalometallien, jalometallituotteiden, jalokivien tai aitojen helmien kaupankäynnissä käytettäville punnuksille sopivia tarkkuusluokkia ovat esimerkiksi F1, F2 tai M1. Punnuksia koskevat tarkkuusluokat on määritellyt OIML:n (International Organization of Legal Metrology, www.oiml.org) julkaisussa R111-1 (2004).

7 VAATIMUSTENMUKAISUUDEN VALVONTA

Vakauservoite perustuu vakauserlakiin (219/1965) ja vakauserasetukseen (370/1992) sekä niiden nojalla annettuihin teknisiin määräyksiin. Lain mukaan sellaiset mittauslaitteet, joita käytetään tuotteen hinnan määrittämiseen yleisessä kaupassa ja liikkeessä sekä yleisellä myyntipaikalla, on vaattava.

Vakauksia valvovat Tukesin ja lääninhallitusten tarkastajat. Vakauserlaki oikeuttaa valvontaviranomaisen tekemään tarkastuksia paikoissa, joissa mittauslaitteita käytetään, korjataan, huolletaan ja valmistetaan. Valvontaviranomainen voi kieltää mittauslaitteen käytön, rajoittaa sen käyttöä tai kehottaa vakaamaan mittauslaitteen määräajan kuluessa. Mittauslaitteen haltijan on raportoitava puutteiden korjaamisesta Tukesille. Mikäli mittauslaitteen haltija ei täytä annettua velvoitetta määräajassa, voidaan päätyä uhkasakkomenettelyyn tai asian antamiseen poliisin tutkittavaksi. Vakauserlain rikkomisesta voidaan rangaista sakolla.

8 LISÄTIETOJA

Lisätietoja tästä ohjeesta saa Turvatekniikan keskukselta, puhelin 010 6052 000.

Tämä ohje on tulostettavissa Tukesin Internet-sivuilta www.tukes.fi.

Ylijohtaja Seppo Ahvenainen

Johtaja Tuiri Kerttula